

Wybrane aspekty rozwoju gospodarczego oraz rola przedsiębiorczości w Chinach

Wprowadzenie

W rozważaniach poświęconych gospodarkom narodowym oraz roli przedsiębiorczości *Serica*¹ – Państwo Środka zajmuje miejsce szczególne, zarówno z punktu widzenia szeroko pojętej polityki gospodarczej wewnętrznej, jak i zewnętrznej, prowadzonej przez władze kraju, opierającej się w głównej mierze na długotrwałym rozwoju przedsiębiorczości.

Dzisiaj nie trzeba nikogo przekonywać o powstającej potędze CHRL, która w tak krótkim okresie z przeciętnego poziomu gospodarczego przedostała się na sam szczyt, wyprzedzając w światowych rankingach np. Japonię. Ponadto nie potrafimy odpowiedzieć jednoznacznie na pytanie, z jakim systemem gospodarczym mamy do czynienia w Chinach, analizując poszczególne elementy składowe rozwoju gospodarki chińskiej – kulturowe, mentalne, prawne, społeczne, gospodarcze. Pewne jest to, iż nie jest to czysta gospodarka rynkowo-otwarta i nie socjalistyczna. Niektórzy łączą te pojęcia z wynikiem: socjalistyczna gospodarka rynkowa, co nawet ma głębszy sens, biorąc pod uwagę odpowiedni zapis w Konstytucji Chin.

Biorąc pod uwagę wspomniane powyżej aspekty, można stwierdzić, iż indywidualność gospodarki chińskiej polega między innymi na:

- 1) wielowiekowym dorobku pokoleniowym,
- 2) objętości geograficznej kraju z zasobami przyrodniczymi oraz dużymi zasobami ludzkimi z żyłką pracowitości i w jakimś sensie przedsiębiorczości,

---

¹ Tak były nazywane Chiny przez Rzymian.

- 3) systemie jednopartyjności²,
- 4) systemie prawnym opartym na polubownym rozwiązaniu problemów pomiędzy przedsiębiorcami z jednocześnie rozbudowanym pakietem kar za nieprzestrzeganie przepisów,
- 5) gospodarce z liczącym się sektorem państwowym³ pomimo prowadzonej prywatyzacji⁴,
- 6) odmiennym systemie emerytalnym⁵ i ubezpieczeń społecznych⁶.

Jednak pomimo istnienia wielu sprzeczności w tym kraju zrozumiała zdaje się dla nas recepta sukcesu Chin, które umiejętnie, z dużą ostroż-

---

² Wg niektórych przedsiębiorców chińskich dzięki jednopartyjności władze krajowe mogą się skupić na polityce gospodarczej, pomijając niepotrzebną walkę o władzę, stwarzając warunki do zrównoważonego i długofalowego rozwoju gospodarczego kraju. Z drugiej strony powstają pytania o demokrację opartą na wielopartyjności, i na ile potrzebna jest ona „do szczęścia” Chińczykom. Przykładowo państwo Katar z systemem monarchicznym, nie mając nic wspólnego z wielopartyjną demokracją, odnosi świetne wyniki gospodarczo-społeczne z wynikiem PKB *per capita* na jedną osobę około 103 000 \$, co plasuje ten kraj w rankingach światowych na pierwszym miejscu.

³ Według XII Kongresu Chińskiej Partii Komunistycznej gospodarka chińska jest gospodarką planowaną opartą na własności publicznej, ale niektóre obszary poddane są regulacji rynku. Zgodnie z takim określeniem państwo zachowuje kontrolę nad sektorami strategicznymi z istniejącym monopolem. W tym przedsiębiorstwa państwowe z dużymi przywilejami mają obowiązek zapewnić stabilność dochodową państwa, natomiast podmioty prywatne powinny się skupić na podnoszeniu innowacyjności w gospodarce. Faktycznie duże państwowe przedsiębiorstwa nie są w stanie konkurować z mniejszymi podmiotami prywatnymi pod względem szybkiego wprowadzenia w życie zmian, chociażby takich jak bardziej skomplikowana struktura organizacyjna.

⁴ Prywatyzacja została wymuszona przez przemiany gospodarcze, kiedy się okazało, że podmioty państwowe najczęściej przynoszą straty i dodatkowo utrudniają rozwój tak ważnych dla rozwoju gospodarki narodowej innowacyjnych przedsiębiorstw prywatnych. W ostatnich kilkunastu latach transformacji przedsiębiorstwa prywatne zdominowały rynek chiński, wypierając i zmniejszając tym samym udział przedsiębiorstw państwowych, pośrednio kontrolowanych przez państwo i spółdzielczych z 65% do około 10%. Pomimo widocznych rynkowych zmian rząd konsekwentnie utrzymuje kontrolę nad gospodarką. W warunkach częściowych ustępstw rola państwa nieznacznie się zmniejszyła a przedsiębiorstwa państwowe nadal tworzą większość wartości dodanej.

⁵ Pomimo bardzo rozbudowanego a zarazem niespójnego w skali kraju systemu emerytalnego, obejmującego tylko 40% pracującego społeczeństwa, pozostała część społeczeństwa aktywna zawodowo jest objęta „głodowym” systemem ubezpieczenia.

⁶ W chińskim systemie finansów publicznych wpływy i wydatki z tytułu ubezpieczeń społecznych nie znajdują się w oficjalnym państwowym budżecie.

nością i odpowiedzialnością budują strategię rozwoju kraju na myśleniu długofalowym.

Naturalną kolejnością w niniejszej analizie jest zbadanie podstawowych wskaźników makroekonomicznych gospodarki chińskiej z uwzględnieniem ostatniego kryzysu subprime, a następnie przejście do przedsiębiorczości, między innymi do wyodrębnionego sektora małych i średnich przedsiębiorstw.

Stabilne podstawy gospodarcze oraz prognoza dla gospodarki chińskiej

Przemiany gospodarcze oraz tempo rozwoju gospodarki chińskiej są tak intensywne i imponujące, że może pojawić się ryzyko pominięcia w przeprowadzanych analizach korelacji pomiędzy wynikami ekonomicznymi a ogromną liczbą ludności tego kraju. Należy tymczasem zwrócić uwagę na fakt, iż o ile wzrost gospodarczy jest w miarę stabilny i wysoki, co wynika z poniższej tabeli, to wyniki PKB *per capita* już nie są tak przekonujące. Z drugiej strony ponad 1,3 mld osób tworzy z Chin najludniejsze państwo świata z cennymi zasobami siły roboczej z coraz lepszymi kwalifikacjami, którzy doganiając poziom życia w innych krajach, konsumują coraz więcej dóbr i usług wytworzonych w kraju, wspierając rodzimą przedsiębiorczość. Konsumpcja, jak wynika z tabeli pierwszej, stanowi znaczącą część w wytwarzanym Produkcie Krajowym Brutto Chin – prawie 49%. Do 2008 r. notowany był ciągły wzrost tego wskaźnika, aż do momentu pojawienia się kryzysu subprime. W tym okresie władze Chin podjęły szybko strategiczną decyzję o zmianie kierunku rozwoju gospodarki z proeksportowej na gospodarke stymulowaną popytem wewnętrznym, nie odchodząc od szczególnie ważnej w okresie kryzysu polityki inwestycyjnej. Dzięki tak prowadzonej polityce gospodarczej konsumpcja od 2010–2011 r. ma tendencję wzrostową.

Analizując następne, niemniej ważne wskaźniki należy podkreślić, iż otwarta gospodarka Chin przez długie lata stawiała Chiny w czołówce eksporterów świata, co wynikało z wspomnianej wyżej proeksportowej polityki gospodarczej tego kraju. Handel zagraniczny rósł w tempie rocznym 15%, wyprzedzając w 2009 r. największego eksportera – RFN. Dodatkowo

czynnikiem, który pobudził bardziej eksport, było niewątpliwie przystąpienie do Światowej Organizacji Handlu 12 lat temu. Natomiast spadki eksportu i importu w 2009 roku były spowodowane kryzysem subprime.

Bezrobocie jest kolejnym wskaźnikiem branym pod uwagę w analizie przez autora. Rynek pracy do lat 80. XX w. w Chinach charakteryzował się brakiem konkurencji, głównie ze względu na dożywotnią gwarancję zatrudnienia. Po utracie tych przywilejów, wraz z rozwojem przemysłu i reformą rolnictwa rozpoczęła się powszechna migracja do miast, szczególnie do centrów przemysłowych. Bezrobocie w Chinach zawsze było na niskim poziomie i nadal utrzymuje się w granicach 4%.

Następnym wskaźnikiem makroekonomicznym jest inflacja, która do 1985 r. w Chinach była pod kontrolą Komisji Planistycznej Chin i dzięki istniejącemu systemowi podwójnych cen⁷ tak ważny wskaźnik był na pożądanym poziomie. W momencie zniesienia nienaturalnego systemu inflacja poszybowała w górę, co spotkało się z niezadowoleniem społecznym. Amplituda wahań inflacji nie była drastycznie wysoka i w pewnym sensie związana była w późniejszym okresie z napływem kapitału zagranicznego oraz wzrostem podaży pieniądza. Rząd, interweniując, zaostrzył politykę monetarną, co pozwoliło na utrzymanie inflacji na poziomie około 5%. Przed kryzysem rząd Chin postawił ambitny cel utrzymania poziomu inflacji w granicach 2–3%, co nie było łatwe do zrealizowania, chociażby ze względu na wzrost cen żywności na świecie. Częściowo udało się zrealizować ten cel, podnosząc stopy procentowe w Chinach oraz wprowadzając zaostrzenia w polityce kredytowej.

Zamykając analizę tabeli 1 należy powiedzieć o istotnych dla gospodarki chińskiej oszczędnościach i inwestycjach. Inwestycje w Chinach zajmowały wysoki udział w tworzeniu PKB. Wynikało to między innymi z wy-

---

⁷ System podwójnych cen został wprowadzony przez władze ChRL ze względu na problemy w latach 80. związane z niedoborem surowców. Przyczyną tych niedoborów było powstanie nowych przedsiębiorstw, które zwiększając swoje zdolności produkcyjne, potrzebowały coraz więcej surowców. Poszkodowanymi przedsiębiorstwami były duże firmy państwowe, które niechętnie akceptowały zdrową konkurencyjność. I właśnie wyżej wymieniony system podwójnych cen chronił państwowe przedsiębiorstwa poprzez ustalane i kontrolowane ceny przez państwo dla państwowych firm, natomiast druga cena była regulowana przez rynek i skierowana była do przedsiębiorstw prywatnych i kolektywnych.

sokiej skłonności społeczeństwa do oszczędzania. To się zmienia wraz z prowadzoną polityką zmniejszenia nakładów na środki trwałe i wynika to między innymi z zacofania technologicznego przedsiębiorstw krajowych oraz z ograniczonej dostępności do kredytów.

Tabela 1. Podstawowe wskaźniki makroekonomiczne gospodarki Chin

Wyszczególnienie	Ceny bieżące 2011	% PKB	1992–2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
			zmiany roczne w %						
Produkt krajowy brutto (PKB)	46 547,8	100	10,3	9,2	10,4	9,3	7,7	7,7	7,8
Konsumpcja z dochodów osobistych (prywatna)	16 223,8	34,8	14,9	9,4	7,1	10,0	–	–	–
Konsumpcja zbiorowa (publiczna)	6192,8	13,3	16,2	8,1	9,8	10,4	–	–	–
Nakłady brutto na środki trwałe	21 519,7	46,2	18,6	23,5	11,6	9,6	–	–	–
Eksport towarów i usług	13 446,1	28,9	16,6	-4,2	20,3	8,1	5,3	3,9	5,0
Import towarów i usług	12 226,1	26,2	17,6	4,5	20,7	9,4	5,2	3,9	5,0
			poziom						
Stopa bezrobocia w %	–	–	3,4	4,3	4,1	4,1	–	–	–
Deflator PKB	–	–	5,6	-0,6	5,8	5,9	2,0	2,0	2,0
Krajowy wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych	–	–	5,3	-0,7	3,3	5,4	–	–	–
Rachunek bieżący bilansu płatniczego (% PKB)	–	–	2,9	5,2	5,2	2,8	2,8	2,7	2,6
Saldo budżetu państwa (% PKB)	–	–	-1,3	-2,3	-1,7	-1,2	–	–	–

Źródło: opracowanie własne na podstawie European Commission, *Autumn Economic Forecast*, s. 136 [18.12.2012].

Przyszłość rozwoju gospodarczego Chin według ekspertów światowych zapowiada się nie najgorzej, z tempem rozwoju na poziomie około 8% PKB. Natomiast porównując je do innych krajów na świecie, np. USA, Japonii (ok. 2%), Unii Europejskiej (1,7%)⁸, Chiny wypadają bardzo dobrze. Największym wyzwaniem w najbliższej przyszłości dla Chin będzie utrzymanie stabilnej gospodarki, co zresztą proponuje nowo wybrana władza: sekretarz generalny Xi Jinping oraz premier Li Keqiang. Proponują oni między innymi kontynuację reform społeczno-gospodarczych, większe otwarcie się na świat, jednocześnie pamiętając o:

⁸ *World Economic Situation and Prospects 2012*, New York 2011, s. 4.

- 1) zmniejszeniu poziomu biurokracji i korupcji w kraju, dzięki czemu będą mogli bardziej wesprzeć rozwój przedsiębiorczości i przystopować niezadowolenie społeczeństwa;
- 2) zlikwidowaniu alarmująco rosnącej nierówności dochodowej największej populacji ludzkiej świata w Państwie Środka – 1,3 mld. W Chinach mieszka 2,7 mln milionerów (USD) i 251 miliardów (USD) i jednocześnie aż 13 procent populacji żyje za mniej niż 1,25 Dolar Amerykańskiego;
- 3) podniesieniu konsumpcji krajowej, chociażby ze względu na zmniejszający się eksport, stanowiący dotąd podstawy fundamentalne rozwoju tego kraju. Problem w zasadzie jest bardzo trudny ze względu na mentalnościowe opory Chińczyków przed większą konsumpcją, związane z tradycyjną wysoką skłonnością do oszczędzania. Do rozwiązania tego problemu niezbędna jest między innymi reforma rynku ubezpieczeń, systemów zdrowotnego i emerytalnego, co także doceniają i biorą pod uwagę władze gospodarcze Chin;
- 4) dalszym zwalczaniu inflacji oraz kontynuacji przemysłanej liberalizacji systemu finansowo-bankowego, która ma na celu ułatwienie przedsiębiorcom i osobom fizycznym dostęp do tego rynku, jednak bez rezygnacji z odpowiedniej kontroli mającej na celu zmniejszanie nadużyć i w konsekwencji zmniejszenia szarej strefy⁹.

Działania antykryzysowe w Chinach

W wyniku wzajemnego przenikania się gospodarek narodowych w skali globalnej, kryzys supprime z 2008 r. wpłynął także na gospodarkę Chin. Biorąc pod uwagę zasadę „większy może więcej” Chiny faktycznie przewyciężyły „falę” albo z mniejszą siłą rażenia przyjęły kryzys, który się narodził w USA. Tak jak i w przypadku innych krajów kryzys objął trzy podstawowe obszary: giełdę, rynek finansowy (szeroko omówione w literaturze) i gospodarkę realną. Naszym polem zainteresowania jest gospodarka realna, a dokładniej szeroko pojęta przedsiębiorczość, do której

---

⁹ K. Coghill, *New China Leaders must steady economy in 2013 before driving reform*, Reuters, 15.01.2013.

powrócimy, przedstawiając zupełnie odmienny od innych krajów pakiet antykrzysowy w wydaniu chińskim. Pakiet został przygotowany przez władze Chin w celu ratowania gospodarki narodowej poprzez zmniejszenie negatywnych skutków spadku eksportu. W momencie pojawienia się problemów w międzynarodowym handlu skupiono się na wsparciu konsumpcji krajowej.

Tabela 2. Struktura wydatków pakietu antykrzysowego Chin

Wyszczególnienie	Wartość(mld juanów)	Udział (%)
Inwestycje w infrastrukturę	1500	37,5
Odbudowa terenów dotkniętych przez trzęsienie ziemi w maju 2008 r.	1000	25
Programy mieszkaniowe oraz pomoc socjalna dla najbiedniejszych	400	10
Rozwój obszarów wiejskich	370	9,25
Nauka i rozwój nowoczesnych technologii	370	9,25
Projekty związane z ochroną środowiska	210	5,25
Pozostałe (w tym: zdrowie i edukacja)	150	3,75
Suma	4000	100

Źródło: L. Kostecka, *Chiny wobec współczesnego kryzysu gospodarczego*, [w:] J. Marszałek-Kawa, *Gospodarka a polityka na przykładzie państw azjatyckich*, Toruń 2011, s. 158.

Analizując powyższą i poniższą tabelę struktury wydatków rządowych w ramach pakietów antykrzysowych Chin i USA, widać odmienne podejście tych krajów do rozwiązywania problemu.

Tabela 3. Struktura wydatków pakietu antykrzysowego USA

Wyszczególnienie	Wartość (mld USD)	Udział (%)
Ulgi podatkowe	213	27,1
Pomoc społeczna	142	18
Edukacja	126	16
Zdrowie	107	13,6
Projekty związane z ochroną środowiska	65	8,3
Nauka i rozwój nowoczesnych technologii	63	8
Infrastruktura	63	8
Pozostałe	8	1
Suma	787	100

Źródło: L. Kostecka, *Chiny wobec współczesnego...*, op.cit., s. 160–161.

Chińczycy w głównej mierze skoncentrowali się na realizacji projektów infrastrukturalnych w kraju na dużą skalę, nie zapominając także o odbudowie terenów dotkniętych kataklizmami, programach mieszkaniowych itp. Ciekawe jest to, że na naukę i rozwój nowoczesnych technologii przeznaczili procentowo więcej środków finansowych niż Amerykanie. Przedtem raczej było odwrotnie, co pokazuje, jak umiejętnie Chiny zmieniły swoją politykę gospodarczą, w sposób elastyczny reagując bardzo szybko na zaistniałe zmiany w gospodarce światowej. Warto przypomnieć również fakt, że przed kryzysem gospodarka Chin w dużej mierze bazowała na proeksportowej polityce, zdobywając większość rynków zbytu na świecie. W momencie wyhamowania eksportu Chińczycy potrafili przestawić się w pewnej mierze na konsumpcjonizm wewnętrzny, nie zapominając również o realizacji ważnych projektów długookresowych dla społeczeństwa chińskiego.

Przedsiębiorcom chińskim, aktywnie uczestniczącym w eksporcie swojej produkcji, powyższe działania rządu Chin częściowo uratowały kondycję ich firm. Przetawili swoje moce produkcyjne i usługowe na realizację dużych projektów krajowych i dodatkowo przygotowanych na następną falę inwazji eksportowej (między innymi na wielki rynek konsumpcyjny USA).

Przedsiębiorczość w Chińskiej Republice Ludowej

Przedsiębiorczość od zawsze stanowiła w Chinach ważny element rozwoju gospodarki narodowej. Natomiast przepisy wspierające przede wszystkim państwowe duże przedsiębiorstwa (najczęściej niedochodowe) oraz kolektywne rolnictwo nie sprzyjały jej rozwojowi. Dopiero w okresie transformacji dokonano stosownych zmian w ustawodawstwie, wprowadzając do życia społeczno-gospodarczego wiele sprawdzonych rozwiązań z modelu rynkowego. Największe zmiany, na które z niecierpliwością czekali zarówno przedsiębiorcy krajowi, jak i inwestorzy zagraniczni, zapoczątkowane zostały w 2001 r., w którym Chiny przystąpiły do Światowej Organizacji Handlu, akceptując warunki uczestnictwa takie jak: zwiększenie dostępności do rynku wewnętrznego dla przedsiębiorstw zagranicznych, dostosowanie prawa krajowego do międzynarodowego oraz zniesienie in-

nych istotnych barier handlowych. Równolegle z tym wydarzeniem nastąpiły ważne zmiany kadrowe w partii PPCh, bez których nie byłaby możliwa transformacja w kierunku otwartości rynkowej. Duża grupa rolników oraz robotników została zastąpiona osobami z wyższym wykształceniem i przedsiębiorcami; kadra została też w pewnym stopniu odmłodzona. Także cele partii zostały zmodyfikowane i skierowane między innymi na wsparcie przedsiębiorczości, przede wszystkim produkcyjnej, która według partii prowadzi do długofalowego wzrostu gospodarczego oraz podniesienia poziomu życia społeczeństwa.

Jednym słowem przedsiębiorczość chińska w okresie transformacji powróciła, w pewnym sensie do stanu po II wojnie światowej, kiedy dominował sektor prywatny, który składał się z małych rodzinnych firm – sytuacja ta trwała aż do momentu powstania w latach 50. XX w. Chińskiej Republiki Ludowej. Różnica pomiędzy modelem sprzed 60 lat a dzisiejszym jest jednak wyraźna – dzisiaj stawia się na wydajną produktywność i konsumpcjonizm, z maksymalną otwartością na kapitał i innowacje, odchodząc od rolnictwa i koncentrując się na przemyśle.

Jak wynika z tabeli 4, największy udział sektora w tworzeniu Produktu Krajowego w 2012 r. w Chinach należy do przemysłu 46,6%, który nieco zmalał w stosunku do lat ubiegłych. Wzrasta natomiast znaczenie sektora usług. W roku 2012 43,7% PKB tego kraju zostało wytworzone właśnie przez sektor usług. Ponadto sukcesywnie spada udział rolnictwa.

Tabela 4. Struktura sektorowa gospodarki Chin

Wyszczególnienie	1990	2000	2011	2012
Przemysł	41,3	45,9	47	46,6
Usługi	31,5	39	43	43,7
Rolnictwo	28,2	15,1	10	9,7
Suma	100	100	100	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie Central Intelligence Agency US, www.cia.gov/libray/publications oraz National Bureau of Statistics of China, www.stats.gov.cn/english/statisticaldata [dostęp: 22.02.2013].

Strukturę przemysłu chińskiego stanowią przede wszystkim: wydobywanie węgla kamiennego, ropy naftowej, miedzi i innych surowców a także produkcja: cementu, stali, maszyn, dóbr powszechnego użytku, sprzętu

elektrotechnicznego itd¹⁰. Usługi natomiast zdominowane są przez: handel, usługi transportowe, telekomunikacyjne, finansowo-bankowe, doradcze. Rolnictwo zaś słynne jest z produkcji: ryżu, pszenicy, ziemniaków, kukurydzy, orzechów, herbaty, prosa, jęczmienia, jabłek, bawełny, wieprzowiny i ryb¹¹.

Przedsiębiorstwa przemysłowe w 2012 r. w stosunku do 2011 r. zanotowały wzrost wartości dodanej w poszczególnych obszarach o:

- a) 13,6% w przetwórstwie żywności z produktów rolnych;
- b) 12,2% w przemyśle tekstylnym;
- c) 12,1% w produkcji urządzeń łączności, komputerów i innych sprzętów elektronicznych;
- d) 9,7% w produkcji maszyn i urządzeń elektrycznych;
- e) 8,4% w produkcji maszyn ogólnego przeznaczenia;
- f) 8,9% w produkcji maszyn specjalnego przeznaczenia;
- g) 8,4% w produkcji samochodów.

Także przemysł high-tech był na plusie, notując wzrost o 12,2%¹². Taki obraz sytuacji wyraźnie wskazuje na odporność poszczególnych działów gospodarki chińskiej na spowolnienie gospodarcze na świecie.

Znaczącą rolę w gospodarce chińskiej w ostatnim okresie zaczyna coraz bardziej odgrywać sektor małych i średnich przedsiębiorstw, stanowiący ponad 99% wszystkich przedsiębiorstw w kraju. Udział sektora MSP w Produkcie Krajowym Brutto wynosi co najmniej 60%, firmy te zatrudniają też ponad 82% pracujących w gospodarce¹³. Klasyfikacja przedsiębiorstw z tego sektora pod względem: liczby zatrudnionych, rocznych dochodów firmy oraz sumy aktywów bilansu przedstawiona jest w tabeli 5.

---

¹⁰ National Bureau of Statistics of China, www.stats.gov.cn/english/statisticaldata [dostęp: 17.03.2013].

¹¹ Central Intelligence Agency US, www.cia.gov/libray/publications [dostęp: 17.03.2013].

¹² National Bureau of Statistics of China, http://www.stats.gov.cn/english/pressrelease/t20130222_402874590.htm [dostęp: 17.03.2013].

¹³ Liu Xiangfeng, *SME development in China: a policy perspective on SME industrial clustering*, http://www.eria.org/SME%20Development%20in%20China_A%20Policy%20Perspective%20on%20SME%20Industrial%20Clustering.pdf [dostęp: 18.03.2013].

Tabela 5. Klasyfikacja przedsiębiorstw w Chinach

Wyszczególnienia	Gałęzie gospodarki	Wielkość zatrudnienia	Dochody roczne (mln juanów)	Suma aktywów bilansu (mln juanów)
Małe przedsiębiorstwo	Przemysł	< 300	< 30	< 40
	Budownictwo	< 600	< 30	< 40
	Handel, hurt	< 100	< 30	–
	Handel, detal	< 100	< 10	–
	Transport	< 500	< 30	–
	Łączność	< 400	< 30	–
	Hotele i restauracje	< 400	< 30	–
Średnie przedsiębiorstwo	Przemysł	300–2000	30–300	40–400
	Budownictwo	600–3000	30–300	40–400
	Handel, hurt	100–200	30–300	–
	Handel, detal	100–500	10–150	–
	Transport	500–3000	30–300	–
	Łączność	400–1000	30–300	–
	Hotele i restauracje	400–800	30–150	–

Źródło: Liu Xiangfeng, *SME development in China: a policy perspective on SME industrial clustering*, s. 39, http://www.eria.org/SME%20Development%20in%20China_A%20Policy%20Perspective%20on%20SME%20Industrial%20Clustering.pdf [dostęp: 18.03.2013].

Analizując powyższą tabelę, warto zwrócić uwagę na odmienność klasyfikacji małych i średnich przedsiębiorstw w Chinach, na przykład od klasyfikacji unijnej, w której to maksymalnie został uproszczony podział – nie uwzględnia on poszczególnych gałęzi gospodarki. Biorąc pod uwagę wielkość zatrudnienia, małe przedsiębiorstwa w Chinach to takie, które zatrudniają przykładowo do 300 osób w przemyśle lub do 600 osób w budownictwie. W Unii Europejskiej takie przedsiębiorstwa uznawane są za duże¹⁴. Średnie przedsiębiorstwo chińskie zatrudnia nawet do 3000 osób w budownictwie, co w krajach UE byłoby równoznaczne z bardzo dużym przedsiębiorstwem. Podobnie sprawa wygląda w kwestiach finansowych podmiotów gospodarczych. Ciekawostką jest brak wyodrębnienia w Chinach przedsiębiorstwa mikro, funkcjonującego na zasadzie samozatrudnienia, co w dużej mierze wynika ze specyficznego stosunku w tym kraju do jednostki. Ponad połowa przedsiębiorstw z MSP w Chinach to kilku-

¹⁴ W Unii Europejskiej przedsiębiorstwa wg kryterium wielkości zatrudnienia dzielą się na: mikro (zatrudniające od 1 do 9 osób), małe (od 10 do 49 osób), średnie (od 50 do 249 osób).

osobowe firmy, które tam są uznawane za małe, a w Unii Europejskiej za mikroprzedsiębiorstwa. Aby przedsiębiorstwo w Chinach zostało uznane za małe lub średnie, wystarczy spełniać jedno lub dwa kryteria z trzech wymienionych w tabeli 5, najczęściej jednak jest brana po uwagę liczba zatrudnionych w danym podmiocie.

Jak wynika z danych z tabeli 6, małe i średnie przedsiębiorstwa koncentrują się głównie we wschodniej części kraju i stanowią prawie 69% całego sektora. Najmniej natomiast małych i średnich przedsiębiorców zanotowano w zachodnich Chinach z wynikiem ok. 11%. Najprężniej rozwijają się przedsiębiorstwa z prowincji: Jiangsu z sumą aktywów bilansu sięgającej 741 983 051 tysięcy juanów i generując 885 977 068 tysięcy juanów dochodu rocznie, Zhejiangu z sumą aktywów bilansu 712 725 889 tysięcy juanów i 807 014 644 tysięcy juanów dochodu rocznie. Wśród bardzo przedsiębiorczych prowincji należy wymienić również Guangdong, w której działa w porównaniu z poprzednio wspomnianą prowincją nieco mniej przedsiębiorstw, za to z sumą aktywów bilansu proporcjonalnie wyższą (sięgającą aż 803 158 592 tysięcy juanów). Tak dobre wyniki pierwszych dwóch regionów wytłumaczyć można między innymi dobrze zorganizowanym i wydajnym przemysłem lekkim i ciężkim, przyjazną polityką dla inwestorów zagranicznych, a także bliskością największego ośrodka finansowo-handlowego – Shanghaiu. W przypadku prowincji Guangdong, położonej obok Specjalnego Regionu Administracyjnego Honkongu, sytuacja wygląda podobnie, jednak dodatkowo do elementów wpływających korzystnie na rozwój przedsiębiorczości w tej prowincji należą: specjalne strefy ekonomiczne, liczne bogactwa naturalne oraz warunki klimatyczne sprzyjające rozwojowi turystyki.

Tabela 6. Podstawowe dane przedsiębiorstw z sektora MSP

Regiony	Liczba przedsiębiorstw	Liczba zatrudnionych	Dochody roczne (tys. juanów)	Suma aktywów bilansu (tys. juanów)
Beijing	98 674	1 470 505	207 285 861	657 757 029
Tianjin	55 807	1 024 926	127 213 911	183 215 064
Hebei	87 605	2 696 972	278 018 746	260 643 092
Shanxi	49 637	1 477 966	117 159 956	161 678 971
Inner Mongolia	22 053	606 530	67 269 521	71 756 861
Liaoning	110 081	2 323 698	231 823 792	323 912 284
Jinlin	32 418	816 716	85 096 910	105 668 596
Heilongjiang	40 790	1 027 397	86 283 651	134 806 517

cd. tabeli 6

Regiony	Liczba przedsiębiorstw	Liczba zatrudnionych	Dochody roczne (tys. juanów)	Suma aktywów bilansu (tys. juanów)
Shanghai	207 535	2 892 309	490 727 489	520 598 329
Jiangsu	270 669	6 563 781	885 977 068	741 983 051
Zhejiang	241 220	5 705 517	807 014 644	712 725 889
Anhui	59 902	1 758 246	151 277 230	148 582 691
Fujian	77 230	2 151 462	234 096 548	244 422 928
Jiangxi	43 605	1 424 390	110 038 669	108 360 418
Shandong	177 407	5 001 380	576 783 722	477 638 376
Henan	110 182	3 566 630	337 158 734	265 175 536
Hubei	51 682	1 621 358	139 841 497	175 295 610
Hunan	57 720	2 004 921	173 679 267	154 595 563
Guangdong	230 474	6 376 904	666 692 455	803 158 592
Guangxi	33 473	957 281	81 077 721	103 616 338
Hainan	7 836	147 402	15 204 345	33 739 621
Chongqing	34 683	1 143 975	105 127 683	97 136 789
Sichuan	75 330	2 138 436	200 793 576	271 805 434
Guizhou	19 134	647 977	47 661 656	62 891 774
Yunnan	29 160	837 651	72 241 664	108 011 660
Tibet	851	37 834	2 587 052	6 585 768
Shanxi	45 906	1 173 463	109 487 046	116 132 571
Gansu	23 879	677 594	50 300 257	66 582 624
Qinghai	4693	141 599	9 363 128	16 833 170
Ningxia	4693	141 599	9 363 128	16 833 170
Xinjiang	18 648	340 509	46 743 236	66 910 179
Razem	2 327 969	58 947 778	6 535 425 319	7 229 524 125

Źródło: *Liu Xiangfeng*, op.cit., s. 41.

Najgorzej pod względem rozwoju przedsiębiorczości radzą sobie regiony najbardziej oddalone od rdzenia gospodarczego Chin: prowincja Qinghai, generująca tylko 9 363 128 tysięcy juanów dochodu rocznie i absolutny „rekordzista”, Region Autonomiczny Tibet z dochodami na poziomie 2 587 052 tysięcy juanów. Niemniej oddalenie danego regionu od centrum gospodarczego kraju wcale nie powinno przesądzać o problemach jego rozwoju. Świadczy o tym przypadek Regionu Autonomicznego Xinjiang, gdzie przedsiębiorstwa generują prawie 47 tysięcy juanów dochodu rocznie. Jest to największy region Chin, z dużymi złożami ropy naftowej i gazu, stanowiący „naziemny łącznik gospodarczy” pomiędzy Chinami a Azją Zachodnią i Europą.

Tabela 7. Dane przedsiębiorstw z sektora MSP według rodzaju przedsiębiorstw w Chinach

Rodzaje	Liczba przedsiębiorstw	Liczba zatrudnionych	Dochody roczne (tys. juanów)	Suma aktywów bilansu (tys. juanów)
Krajowe przedsiębiorstwa	2 237 185	53 951 581	6 044 526 465	6 550 301 584
W tym: prywatne przedsiębiorstwa	1 538 315	32 481 099	3 950 057 989	3 084 959 621
Przedsiębiorstwa finansowane z: Honkongu, Macao i Tajwanu	46 315	2 814 528	246 579 103	340 220 847
Przedsiębiorstwa z kapitałem zagranicznym	44 469	2 181 669	244 319 751	339 001 694
Razem	2 327 969	58 947 778	6 535 425 319	7 229 524 125

Źródło: *Liu Xiangfeng, op.cit., s. 43.*

Po ostatnich reformach społeczno-gospodarczych w Chinach diametralnie zmienia się liczba podmiotów prywatnych, które już dziś stanowią większość wszystkich przedsiębiorstw krajowych, nadając szybsze tempo rozwoju całej gospodarce narodowej (tabela 7). Ponadto rośnie rola w gospodarce przedsiębiorstw finansowanych ze specjalnych regionów administracyjnych, takich jak: Honkong, Macao, a także terytorium pozostające raczej poza kontrolą Chin – Tajwan. Firmy z tych regionów generują 246 579 103 tysięcy juanów dochodu rocznie, wspierając tym samym rodzimą przedsiębiorczość i gospodarkę kontynentalną Chin. Zdecydowaną rolę odgrywają także przedsiębiorstwa z kapitałem zagranicznym, wobec których władze gospodarcze Chin prowadzą specjalną liberalną politykę.

Podsumowanie

Biorąc pod uwagę obszerność tematu i zbadanie w ramach danego opracowania jedynie wybranych kilku wątków, niniejsze opracowanie podsumować można w następujących punktach:

- 1) Gospodarka Chin reformowana jest niezależnie od niekorzystnych warunków w kierunku dalszego długofalowego i zrównoważonego rozwoju, w wyniku owych reform głównym filarem gospodarki narodowej staje się przedsiębiorczość.

- 2) Coraz większe wsparcie uzyskują mniejsze, bardziej innowacyjne i szybsze w działaniach podmioty gospodarcze; odchodzi się od – kiedyś głównego – kierunku wspierania dużych, mało wydajnych przedsiębiorstw państwowych. Tym samym zmienia się również struktura własności, która dostosowywana jest do wymogów gospodarki rynkowej.
- 3) Biorąc pod uwagę największą barierę rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw, jaką jest finansowanie rozwoju przedsiębiorstw, władze próbują zachęcić inwestorów zagranicznych do inwestowania w sektor MSP w Chinach. Sięgają też po „rozwiązania krajowe”, rozwijając instytucje finansowe wspierające małe i średnie przedsiębiorstwa, system gwarancji kredytowych oraz organizując dalsze wsparcie przy powstawaniu klastrów MSP na terytorium Chin.

Summary

The economic crisis of 2008 did not leave China intact. The economic authorities faced, therefore, the necessity to modify the social-economic reforms. The main change was to focus on stimulation of domestic consumption rather than on pro-export activities. Another important step was a change in the attitude towards small and medium sized enterprises. The Chinese government started to support quite strongly the more efficient and innovative small firms rather than the big, state-owned enterprises. It resulted in an ownership change in the structure of the country.

Абстракт

Экономический кризис с 2008 года имел существенное влияние на развитие Китая, ставя экономические власти страны перед необходимостью проведения социально-экономических реформ. Одним из главных изменений в экономике был переход от экспорта в направлении поддержки внутреннего потребления. Так же изменился подход к мелкому и средне-

му предпринимательству. Китайское правительство поставило на развитие гораздо более продуктивных и инновационных предприятий малого бизнеса, что привело к изменению структуры собственности в стране.